

שיחת מו"ר ראש הישיבה
הרה"ג יעקב שפירא שליט"א
פרשת מטות
שנה עשירית ה'תשע"ט

"לפי שאין בקיאים לשמה"

הגמרא במסכת גיטין (ב.) אומרת: "המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם... מאי טעמא? רבה אמר לפי שאין בקיאין לשמה". שואלים שם התוספות, "ואם תאמר: מאי שנא לשמה שאין בקיאין, יותר משאר הלכות גיטין- כגון מחובר ושינה שמו ושמה ונכתב ביום ונחתם בלילה...?" והתוספות מתרצים. רש"י שם מבאר שבני מדינת הים לא בקיאים בדין התורה שצריך לכתוב את הגט לשם האישה הזאת דווקא, "אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעים שצריך לכתוב את הגט לשם האישה. וקרא כתיב: 'וכתב לה ספר כריתות', 'לה' דהיינו לשמה, הילכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שייליגן ליה אם נכתב לשמה והוא אומר אין", זהו הפתרון, אמירת "בפני נכתב ובפני נחתם" על ידי השליח פותרת את הבעיה שיש אצל בני חו"ל.

"וידבר משה אל ראשי המטות"

כתוב בתחילת הפרשה: "וידבר משה אל ראשי המטות: זה הדבר אשר ציוה ה', איש כי ידור נדר לה', או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו- לא יחל דברו...". הרשב"ם [הוא מתחיל את דבריו במילים "נשאלתי באניוב בכרך לושדון", אולי זה לונדון.] מעיר על הפסוק הערה חשובה- התורה לא מביאה את דברי ה' אל משה אלא מתחילה ישר מציוויו של משה אל ראשי המטות. יש פה משהו מיוחד, שונה מכל הפרשיות. הרשב"ם היה נכדו של רש"י, הוא היה פשטן גדול.

אומר רש"י: "ראשי המטות- חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה, ואחר כך לכל בני ישראל. ומנין שאף שאר הדברות כן, ת"ל 'וישובו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני'". כך אומרת הגמרא בעירובין, סדר הלימוד של משה רבינו היה באופן שקודם כל הוא לימד את אהרן הכהן, ואחר כך הוא לימד את בניו, ואחרי כן למדו הנשיאים וראשי המטות ואח"כ למדו כל ישראל. [מכאן העולם אומר שמינימום חזרות שצריך לעשות על כל סוגיא הוא ארבע פעמים, מפני שמשה לימד ארבע פעמים]. אומר רש"י, לכן פה כתוב "וידבר משה אל ראשי המטות", קודם כל הוא דיבר איתם ואח"כ עם כל בני ישראל. ועדיין לא ברור, אם זהו דין בכל התורה כולה מדוע התורה רומזת זאת דווקא כאן?

יש סיפור חסידי על יהודי שהיה חולה, הוא בא לרב'ה שלו ואמר שהוא חלה במחלה קשה וכו', והרב'ה בירך אותו בברכת רפואה שלמה. אמר החסיד לרב'ה, כשבאים להתיר נדרים, כתוב שיש נדרים שמפרים אותם מכאן ולהבא, ויש נדרים שעוקרים אותם מלכתחילה. המשנה בכתובות אומרת שאם אדם לקח אישה והתברר שיש עליה נדר, יש שאלה האם זהו מקח טעות, הרי הוא לא ידע שיש עליה נדרים. כתוב שאפשר להפר את הנדרים שלה, ואין כאן מקח טעות כיוון שכאשר היא הלכה לחכם שיתיר לה את הנדר, החכם עוקר את הנדר למפרע, ונחשב כאילו שלא היו עליה בכלל נדרים. אמר החסיד לרב'ה, לא באתי אליך סתם כדי שתפר לי את הנדר, באתי אליך בתור חכם שעוקר את הנדר מעיקרו. ואני רוצה שהברכה שאתה תתן לי בתור חכם זה יעקור את הכל מעיקרו ולא רק שמכאן ולהבא אני אהיה בריא, אלא שארגיש כאילו שלא היה שום דבר!

אבי זצ"ל אמר פעם, מהי רפואה שלמה ומהי רפואה לא שלמה? כותב הרמב"ם בהלכות תשובה, איזו היא תשובה שלמה- שהאדם אחרי התשובה שהוא עשה מרגיש שהוא לא יחזור אל החטא לעולם, הכל נמחק, אין לו שורשים, אין כלום. אמר אבי זצ"ל, אותו דבר ברפואה שלמה. לא רפואה שעכשיו אתה תתרפא, אלא שלא יחזור לזה החולי לעולם. זהו הכוח של חכם בהתרת נדרים.

אומרת התורה, "וידבר משה אל ראשי המטות". כשמדברים על פרשה של נדרים- שם רואים את הכוח המיוחד של החכמים, של ראשי המטות, שהם יכולים לעקור את הכל מלכתחילה. לכן משה רבינו לימד את הדבר הזה של הנדרים קודם כל את ראשי המטות, מפני שראשי המטות מופקדים על ההחלטה איזה נדר הוא רציני ואיזה נדר הוא לא רציני. אם נמסור את הנדרים לכל אחד ואחד מהרחוב הדבר עלול להגיע רחוק מאוד.

[היה בישיבה בחור שבא לאבי אחרי תפילת שחרית מהישיבה, ואמר לו: כבוד הרב נדרתי איזה נדר ואני רואה שאני לא יכול לעמוד בזה. מה אני אעשה? אבי הרים עליו את הקול מיד שלא כדרכו ואמר, מה אתה חושב לעצמך, נדרים זה כ"כ פשוט? אנחנו כולנו שעמדו בצד לא ידענו מה זה... מה שאדם מקבל על עצמו, הכל צריך להיות בלי נדר. גם לגבי ההתרמה, שלא יהיה לאף אחד ייסורי מצפון על כך שהוא לא עמד ביעד שלו, שהוא סתם דיבר מתוך התלהבות, הכל הוא בלי נדר. אבי זצ"ל נזף בו, מה אתה חושב שנדר זה דבר כ"כ פשוט? ותוך כדי דיבור הוא אמר לו, אם היית יודע שאנזוף בך היית נודר? וכך הוא התיר לו את הנדר].

צריך את ראשי המטות, לשון מטה. אנשים שמובילים הם יכולים להוביל את האנשים גם בדברים של נדר.

"אישה כי תדור"

כותב הרב בעין איה (שבת ח"א בפרק ב' באותיות רי"ד ורט"ו), נדר הוא דבר שאדם בדרך כלל עושה מתוך רגשנות מסוימת. אדם צריך לעבוד את הקב"ה בכל הכוחות שיש לו. בשכל, במה שרק אפשר, גם ברגש. אבל א"א שהרגש ינווט את כל מה שהאדם עושה. כתוב ברב במקום אחר, לכן רואים שהנדרים מצויים יותר אצל נשים, מפני שיש להן נטיה יותר לרגש. לכן התורה פה אומרת "אישה כי תדור", על דעת בעלה היא

ניתן להירשם לקבלת הגליון בדוא"ל בכתובת Mercazharav@gmail.com, ובקבוצת הווטסאפ דרך הקישור

נודרת. בת שנודרת על דעת אביה היא נודרת, ארוסה היא גם על דעת אביה וגם על דעת בעלה, תמיד בנדרים צריך מישהו שזה יהיה על דעתו. מפני שאם אנחנו מאבדים את ה"על דעתו" אז זו בעיה. אומרת התורה, כשמגיעים לפרשת נדרים, דבר ראשון צריך לדעת שיש בעל הבית לבירה, ראשי המטות. יש מי שיתיר, חכם מפר את הנדר לכתחילה. וגם חכם שמברך ברפואה שלמה יכול להפוך את הכול מלכתחילה. נכון שהתורה מדריכה לא לסמוך על הנס אבל במציאות אנחנו יודעים שזה קיים.

"לפי שאינם בני תורה"

מי יכול להבין את ענייני הנדרים, רק ישראל. גוי לא יכול להבין בנדרים. בני ישראל עובדים ב"בל יחל" ולא הגויים, מפני שגוי לא יכול להבין איך דיבור מחיל חלויות. כיצד זה פועל? משהו לא נראה לו, בעיניים שלו הוא לא מבין, דברים רוחניים, קדושה, זה רחוק ממנו. וזה בדיוק מה שאומר רש"י בגיטין. התוספות שואלים שאלה נכונה, למה החשש הוא דווקא ל"לשמה"? אומר רש"י, "לפי שאינם בני תורה". מי שאין לו מגע עם חיים רוחניים לא יודע מה המשמעות של "לשמה". הרי לשמה פירושו שהאדם יוצר חלויות מסוימות בגט. אומר רש"י, מי שהוא לא בן תורה, אין לו מגע, אין לו משא ומתן עם זה. הוא לא יודע על מה מדובר.

המחלל את הקודשים, כתוב בפרקי אבות, אין לו חלק לעולם הבא. כיצד הוא מחלל את הקודשים? אדם שלא יכול להבין איך הכבש הזה שאתמול משכנו לו בזנב, הוא נהיה עכשיו קדוש, אסור לגעת בו, צריך להקריב אותו, הכהן צריך לעשות את הכל לשם שמיים, זה רק כוח של יהודי. אדם צריך לחיות מושגים רוחניים כדי להבין איך אפשר לעשות דבר כזה.

"זה" ו"כה"

"זה הדבר אשר ציוה", אומר רש"י, "משה נתנבא ב'כה אמר ה' כחצות הלילה' והנביאים נתנבאו ב'כה אמר ה'', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר". כה היא לשון כללית כזאת, ו'זה' היא לשון מסוימת. זה אחד ההבדלים בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים. מדוע הלשון הזו מופיעה דווקא בפרשת נדרים? בפרשת בהעלותך התורה אומרת 'פה אלא פה אדבר בו' והנבואה של משה היא לא נבואה כמו נבואה של שאר הנביאים, שם צריך לומר שמשה רבינו מתנבא בנבואה מדויקת, זה הדבר. מה הקשר לפרשת נדרים, מדוע דווקא כאן התורה אומרת שמשה רבינו יש לו סגנון של זה ולא לשאר הנביאים?

רק כשאנחנו יודעים מה הכוח של הדיבור אז גם אפשר לומר שיש מעלות בסגנון הדיבור. ההבדל בין משה לשאר הנביאים הוא לא רק הסגנון, זה וכה. ההבדל בא להעיד על המהות של הדיבור, כשאני יודע שדיבור פועל וכשאני יודע שגם מחשבה פועלת- אזי יש משמעות להבדלים שבין צורות ההתנסחות. רק מי שחי את זה הוא יכול לדעת מה זה 'לשמה'. מקום שאינם בני תורה הם לא חוששים לעניין של לשמה. אותו דבר פה אומרת התורה, התורה מלמדת אותנו שדיבור משפיע על המציאות.

אומר השפת אמת, "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה". מי שלא מחלל את הדיבור שלו, הברכות שלו מתקיימות, ככל היוצא מפיו יעשה. כמה גדול כוח הדיבור של משה רבינו שמתנבא ב'זה' מפני ששכינה מדברת מתוך גרונו. משה רבינו ראה את כל הנבואות באספקלריא המאירה. לכן פה זה המקום שהתורה אומרת תלמד על כוח הדיבור שזה גם ההבדל המהותי בין משה רבינו לבין שאר הנביאים. זה נכון לא רק לגבי תחילת הפרשה. כשם שבנדר צריך מישהו שמבין בנדרים כדי להתיר אותם, שהוא יודע איך לכוון גם את הצד הרגשי של האדם, כך גם נכון גם בשאר הפרשיות שכתובות בתורה.

בני גד ובני ראובן

משה רבינו קצף על בני גד ובני ראובן. מדוע הוא כעס עליהם, מה הם עשו? מה לא הגיוני בכך שאדם אומר שהוא רוצה לגור בווילה בעבר הירדן, למה הוא צריך להצטופף במקום אחר? ומשהר רבינו אומר להם, "למה תניאון את לב העם וכו'. משה רבינו בפרשת השבוע כועס על השבים מהמלחמה, "החייתם כל נקבה". מה יש לכעוס? ציוו אותם להרוג אותם? על דבר שמשה לא ציוה הוא כועס מדוע לא עשיתם? כך שואל השל"ה הקדוש. אומר השל"ה הקדוש, משה רבינו אמר להם שיהודי צריך ללמוד מהידע שלו גם על דברים שלא ציוו אותו במפורש. אם הולכים למלחמת מדין בגלל שהם החטיאו את ישראל סימן שהאנשים האלה לא צריכים להיות. לא כל דבר בחיים צריך ציווי. הרבה פעמים תלמידים תמימים או לא תמימים שואלים, הרב, איפה זה כתוב? מי אמר שכל דבר צריך להיות כתוב? יש תורה שבכתב ויש תורה שבע"פ. במצוות כיבוד אב ואם הכל רק לפי מה שהאבא מצווה? אומר המסילת ישרים בפרק י"ח, מי שיודע שאבא שלו אוהב כוס קפה והוא מביא לו כוס קפה לשתות הוא מקיים כיבוד אב ואם גם בלי שהאבא ביקש. נדב ואביהוא נכנסו שתויי יין, אבל מתי התורה אומרת שאסור להיכנס שתויי יין לקודש, רק אחרי שהם מתו. "יין ושכר אל תשת בבואכם אל הקודש". מה רוצים מנדב ואביהוא, הרי הם היו לפני הציווי? אומר בתשובות הרא"ש, נדב ואביהוא כאלה בעלי מדרגה, תלמדו מרצון התורה לא רק מהציוויים המפורשים.

היה יהודי ששאל פעם את הרב זצ"ל כמה אדם צריך להפסיד מממונו בשביל להעדיף עבודה עברית? יש איזה בית מדרש בארץ באיזה מקום שהם לקחו פועלים עם עבודה עברית אבל עשו איתם חוזה שכל בוקר הולכים למקווה. אז הביאו לו חוות דעת של רב אחד שאמר שליש או רבע, זו שאלה מאוד מציאותית ומאוד לא פשוטה. הרב אמר אחרי שהביאו לו את החוות דעת הזאת, לא מספיק לדעת מה שהתורה כותבת. צריך לדעת מה שהתורה כותבת אבל צריך לדעת מה התורה רוצה מאתנו והתורה רוצה שאת ארץ ישראל יבנו יהודים ולא גויים. "לא לכם ולנו לבנות בית לאלוקינו". זה אמנם נאמר על בית המקדש אבל מה שאפשר שיהודים יבנו אז יהודים צריכים לבנות. פשוט שזה ככה.

אומר השל"ה, לכן משה רבינו כעס עליהם. הרי אתם יודעים מה הסיבה למלחמת מדין. הסיבה למלחמה היא "צרור את המדינים והכיתם אותם", ורק אח"כ צריך להילחם איתם. כל עוד שאין את ה"צרור", כל עוד שאדם לא יודע על מה הוא הולך להילחם, המלחמה שלו חסרה. כל מלחמת מדין הייתה על הנושא הזה, על קדושת שם ישראל. הרב ישראלי נתן שיעור בישיבה מיד אחרי מבצע אנטבה, האם ע"פ ההלכה היה מותר לעשות סיכון כזה גדול כדי להציל יהודים שהיו באנטבה? הוא נתן על זה שיעור ואני זוכר את זה עד היום, האולם היה מלא על כל גדותיו, מפני שהוא היה הראשון שדיבור על זה מבחינת הלכתית. הוא הביא ראיה ממלחמת מדין. זו הייתה מלחמת רשות, מצוה, כיבוש הארץ? ממש לא! זו הייתה מלחמה על קדושת שם ישראל. וסביב זה הוא נתן שיעור שלם. אז כשיודעים למה צריך

להילחם, קודם כל "צרור את המדינים" אז איך השכל לא מחיב שצריך לעשות כך וכך? לכן כעס משה רבינו.

שעשו במה לעצמם

מדוע הוא כעס על בני גד ובני ראובן? אתם לא עושים חשבון למה זה מוביל? אמנם הם לא דברו נגד ארץ ישראל, משה רבינו גם לא אומר להם בואו תגורו בארץ ישראל. הוא אומר להם, אתם לא לוקחים בחשבון מה עלול לגרום לשאר העם הרצון שלכם להישאר בעבר הירדן. הרב כותב באגרות (ח"א אגרת ל"ט), אחת הטענות של משה רבינו נגד בני גד ובני ראובן היא שהם עשו במה לעצמם. כשיש דבר מרכזי שכל כלל ישראל שותפים בו, לא יכול להיות שאחד יגיד אני צדיק יותר מכולם. יש ביטוי שאומרים אותו באידיש, אבל אפשר לתרגם אותו לעברית. כמובן שבאידיש זה נשמע יותר טוב... יש אנשים שמגדירים אותם שהם לא סתם צדיקים, הם 'וצדקתך'... זה ביטוי שכתוב באחד הקדמונים, זה לא ביטוי של הרחוב. יש ספר שנקרא סדר היום, המ"ב מביא אותו. והוא כותב שהאדם צריך להיזהר לא להיות 'וצדקתך'. העולם ככה נוהג ע"פ דין. הת"ח נוהגים ככה, אתה תמיד צריך להיות אחרת. אני לא כמו כולם, כולם הם סתם אנשים רגילים, ואני לא כמו כולם, אני צריך להיות משהו אחר. על זה משה רבינו כעס, מה אתם עושים?

אולם מהיכן נבעה הטעות שלהם? משה רבינו כעס עליהם בצדק, הוא תבע את עלבונה של ארץ ישראל. הטעות שלהם נבעה מראיה לא נכונה. את ארץ ישראל כמו ב"לשמה", צריך להבין על מה מסתכלים, על מה מדברים פה. יש ביטויים, ארץ הצבי וקדושת הארץ, צריך ללמוד את זה.

כל החסידות התחילה, ככה מספרים, הבעש"ט דיבר באיזה מקום על גאולה, ואישה תמימה אחת אמרה לו, איך אנחנו נעזוב את כל הפרות וכל מה שיש לנו? שהמשיח ייתן לגויים את ארץ ישראל ויבוא אלינו, איפה שנמצאים כל הפרות והמרעה וכו'... המדרש אומר שזו הייתה הטעות של בני גד ובני ראובן. "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו", אומר המדרש זה נאמר על בני גד ובני ראובן. שהם אמרו קודם כל נבנה "לצאננו", הם הקדימו את הממון, את הצאן, לפני האנשים. זו לא רק הקדמה טכנית. ודאי שגם צריך להקפיד כשאדם מדבר, מה שהוא אומר קודם סימן שזה יותר חשוב לו.

על מה אבדה הארץ? שלא ברכו בתורה תחילה. אז יש מי שמפרש שכאשר באו לבקש ברכה ממישהו, תן לי ברכה לבן שלי, התורה לא הייתה הדבר הראשון בו ברכו, שתהיה ת"ח. הוא קודם כל ברך שתהיה ככה וככה וגם תהיה ירא שמיים... לא ברכו בתורה תחילה, על זה אבדה הארץ. הם בסולם ערכים לא נכון. אותו דבר אצל בני גד, ככה אומר המדרש.

"ויצא ראובן וימצא דודאים בשדה"

והמדרש בספר בראשית אומר דבר גדול יותר, "ויצא ראובן וימצא דודאים בשדה", הוא הלך להביא אותם לאמא שלו. אומר שם המדרש, על זה נאמר הפסוק "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה". אומר המדרש, זה נאמר על ראובן, מה שקרה עם בני גד ובני ראובן ביחס לארץ ישראל כבר התחיל אצל ראובן. מה היה אצל ראובן, הוא יצא החוצה וימצא דודאים בשדה. מצאת, כל מה שאתה מוצא אתה צריך לקחת? זה מצא חן בעיניו. בלי חשיבה, הוא לא ידע אם זה כדאי, הוא לא ידע מה לעשות עם זה. תסלחו לי, יש כאלה שגם בשידוך הם אותו דבר, הציעו לי שידוך, מה אני יכול לעשות. נלך על זה... "ויצא ראובן וימצא דודאים בשדה". אומר המדרש, זה מה שקרה אח"כ בבני גד ובני ראובן. המדרש אומר את זה. הם ראו שיש שם ארץ מקנה, אולי גם בארץ ישראל תמצאו את זה? אולי יש מעלות בארץ ישראל שאולי הם באמת קצת יבואו על חשבון המקנה אבל תוכלו כן להסתדר? אומר המדרש, על זה נאמר "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה". אתה רואה משהו שמתחיל ככה מגיל צעיר, בזמן של "ויצא ראובן", אתה תראה מה יגדל אח"כ. בפרט ראובן שעליו יעקב אבינו אמר "פחז כמים". הכל מהר. על זה כעס משה רבינו. אין לכם את הראיה האמתית על ארץ ישראל.

כוח הראייה של משה רבינו

אבל מי יכול לומר להם דבר כזה, הרי זה מהתוכחות הארוכות ביותר של בשר ודם בתורה. והם לא ענו לו, הם קבלו את כל מה שהוא אמר. על משה רבינו כתוב "פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות". בסוף פרשת פנחס הקב"ה אומר לו שיעלה להר, "וראה את הארץ וראית אותה". שתי סוגי ראיות. אומר הרמ"ע מפאנו, אחד מגדולי המקובלים, משה רבינו שראה מראות אלוקים, הכוונה היא שהוא ראה ראיות רוחניות, במבט רוחני, את אותם הדברים שאחרים רואים במבט של בשר ודם. מאיפה זה התחיל? כשמשה רבינו הגיע לסנה, "אסורה נא וארא... וירא ה' כי סר לראות ויסתר משה פניו כי ירא מהביט את האלוקים". כל הנושא של הראיה של משה רבינו הכל היה רוחניות. וכתוב בחז"ל שבזכות זה שמשה ירא מהביט את האלוקים לכן הקב"ה זיכה אותו ש"תמונת ה' יביט", "במראה ולא בחידות". כשנולד משה רבינו, כתוב שנתמלא כל הבית כולו אורה. איזו אורה נתמלא הבית? מאיפה לומדים את זה? כתוב "ותרא אותו כי טוב הוא". מה זה "ותרא אותו כי טוב הוא"? על בריאת האור בתחילת בריאת העולם כתוב "וירא אלוקים את האור כי טוב", אבל לא כתוב "ויהי כן", כי הקב"ה גנז את האור הזה לצדיקים לעתיד לבוא. אומרת התורה, בלידת משה רבינו נתמלא כל הבית כולו אורה, כי כתוב "כי טוב הוא". משה רבינו זכה לאור שנגנז לצדיקים לעתיד לבוא. הראיה שלו היא כבר לא רק ראייה גופנית גשמית רגילה, אלא היא ראיה רוחנית כמו הראיה הראשונה שהייתה בעולם. כשהקב"ה הראה לו את ארץ ישראל כתוב שהוא הראה לו בפרט את המקדש, מפני שכתוב בחז"ל שהמקדש הוא אורו של עולם.

כתוב שמשה רבינו ראה את כל הארץ. אצל אברהם אבינו כתוב "אל הארץ אשר אראך", אומר השפת אמת, אני אתן לך ראיה רוחנית ותדע אם הגעת לארץ ישראל או לא. "וכל מנאצי לא יראוה", אמרתי פעם בשם השפת אמת, מה הכוונה "וכל מנאצי לא יראוה", הרי הם היו כבר בארץ, הם טיילו שם, הם לא טיילו בגאורגיה, הם טיילו בארץ ישראל! אז על מה אומרת התורה "וכל מנאצי לא יראוה"? אומר השפת אמת, הם לא ראו את מה שבאמת אפשר לראות בארץ. הם יראו עצים, אבנים, כל מיני דברים שלמה שימצאו חן בעיניהם. כדי לראות את ארץ ישראל צריך ראיה רוחנית יותר. כל דבר שקשור לדבר שבקדושה, לרוחניות, האדם צריך להיות גבוה קצת יותר למעלה מעשרה טפחים מרשות הרבים.

זה מה שמשה רבינו אמר לבני גד ובני ראובן. אתם אומרים שראיתם את כל עבר הירדן, מקום טוב למרעה. יש לכם פגם בראייה. אתם לא רואים טוב. אדם שלא מנקה את המשקפיים במידה והוא צריך אותם,

הוא כמו שיכור שהגמרא אומרת שכל העולם דומה לו כמישור. אין לו עליות ואין לו ירידות. זה מה שמשה רבינו אמר לבני גד ובני ראובן. ולכן יצא הקצף, הם מלמדים את כולם שהכל הולך לפי מה שנראה לנו ברגע הראשון. "ויצא ראובן וימצא זודאים בשדה".

צריך כוונה לפני המעשה, כמו שבפרשת נדרים צריך הכוונה. כשלומדים את המעלה של הדיבור, של כוח הדיבור. יש ביטוי בנדרים בר"ן (בדף ב), הוא כותב שם משהו על סברת רבינו תם, "פה קדוש יאמר דבר זה". הוא מתווכח אתו בסברה, איך רבינו תם אמר דבר כזה? איך פה קדוש יוציא מהפה שלו סברה כזאת שלא היית ישרה בעיניו של הר"ן? האור החיים כותב שהפה של לומדי התורה יש לו דין של כלי שרת. זה לא סתם דיבור.

דברי קבלה

למה המקובלים נקראים מקובלים? בפשטות מפני שהם עוסקים בדברים שהם קבלה, מסורת. אב זצ"ל אמר פעם עוד פשט. יש ביטוי בגמרא בב"ק "דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן". דברי קבלה הכוונה לנביאים שנקראים דברי קבלה, אומר השיטה מקובצת בב"ק (בדף ב:) מפני שהנביאים היו קובלים לפני הקב"ה על צרותיהם של ישראל, לכן הם נקראים דברי קבלה. מלשון שהם קובלים על צרות של ישראל, זה היה התפקיד של הנביאים. המקובלים, אלה שמתפללים, יודעים מה זה כוח הדיבור אז הם מתפללים על צרותיהם של ישראל. משה רבינו ידע מה זה כוח הדיבור. זה מה שהתורה מעידה פה. דיבור יכול ליצור חלויות, אז בני תורה יודעים להיזהר ב"לשמה". יודעים שדבור פועל, יוצר. מי שלא בן תורה לא שייך. אותו דבר בבני גד ובני ראובן.

"קבל רינת עמך שגבנו טהרנו נורא"

"קבל רינת עמך שגבנו טהרנו נורא". אנו פונים אל הקב"ה, קבל את רינת עמך, טהרנו, דווקא בתואר "נורא", מידת היראה. אומר הרב בעולת ראיה (חלק א, לפני הקורבנות) "אמנם יש שהתבטאה החצונית, היוצאת בכח, גורמת, שאחרי ההתאמצות, אשר הראתה בפזרה את חילה, להופיע מן הפנים אל החוץ את קרני אורה, תחוש חלישות שוב בפנימיותה". היה מבצע התרמה, הייתה התאמצות, אח"כ יש ירידה. להבדיל, היה חג השבועות וספירת העומר, אח"כ יורדים. וכאשר ישנה רינה, הכוחות החיוניים מתעוררים, וכשאדם מעורר אצל עצמו כל מיני כוחות חיוביים, אז יכולים אז הכוחות הבלתי זכים וטהורים להיות נלווים ומעוררים עמהם. כשאדם יש לו דחף חיובי למשהו, אז כל כולו מקבל חיוניות יותר גדולה. אבל לא רק הכוחות החיוביים שיש בו, הדם שלו נהפך לדם סוער כמו דם שעיר. על זה אנחנו צריכים לבוא עכשיו למידתה של היראה העליונה שמגבילה את הכוחות ומטהרת את הרוח מכל סייגים. ועל זה אנחנו מתפללים על אלה ועל כל ישראל שבצירוף ההשפעה של כנסת ישראל על כל ההויה, על כל היקום וכל העולמים כולם אמנם קבל רינת עמך אבל ביחס לכוחות המתעוררים איתם ביחד אז רק קדושת היראה הפנימית היא התרופה המיוחדת לזה. ולכן מזכירים פה את התואר נורא.

רואים את זה גם ביחס לפרשת נדרים, זה בעצם תמצית של מה שהרב כותב בעין איה שבת (חלק א' פרק שני באות ריי"ד). לדעת לסווג את הדברים, איפה להוציא את הכוחות ולהשתמש בהם במקום החיובי, גם את הנדרים, גם את מידתו של ראובן, וכמו אלו שיצאו למלחמת מדין ולא השכילו להבין את עבודת ה' שצריכה להיות גם בשכל.

שלמה המלך אמר "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם". מה שלמה המלך אמר לנו, שאנחנו צריכים להיות דומים לנמלה? שנהיה לפחות כמו נמלה? התורה אומרת להסתכל על מה שיש בבריאה, מכל מלמדי השכלתי. יש תורה שמלמדת אותנו איך להסתכל על החיים. במקום שהתורה נתפסת אצל האדם כאוסף של איסורים והיתרים, מותר ואסור וכשר וטרף, היא לא משפיעה על כל מכלול החשיבה שלו בדברים שהם לא רק הלכתיים, וזה עלול להביא לבעיה.

"לעשות רצונך אלוקי חפצתי"

"אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי". אומר התרגום יונתן עוזיאל, זה נאמר על עקידת יצחק. אדם יכול לומר: יש דברים שאולי אני לא דברתי, לא בקשתי, אבל אולי בסתר לבי אני רציתי שההוא ייתן לי קצת כבוד, למשל. על זה אמר הקב"ה, עקידת יצחק מראש לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, היא גם לא הייתה לרצוני שתהיה באמת עקידה בפועל. ע"פ ההלכה כתוב שאדם לא חייב לשמוע לאביו אלא בדבר שזה הנאה לאבא שלו, מלבישו ומנעילו. יש שאומרים וכך הרמ"א כותב, בשידוכים אדם לא צריך לשמוע לאביו ולאמו. מה הפשט בזה? יש צו לא לשמוע? אם לאדם יש מישהי שהוא רואה שהיא באמת בשבילו, לא סתם "ויצא ראובן וימצא זודאים בשדה", אומר החזו"א בהלכות כיבוד אב ואם, אבל תטעה, כיבוד אב ואם הוא לא רק דבר שהאדם מצווה ואדם מדבר, כמו שהבאתי מהמסילת ישרים, אלא גם מה שיש נחת רוח לאדם זה ג"כ מדרגה. אותו דבר אומר החזו"א בעבודת ה', לא רק הציווי ולא רק הדיבור, אלא גם הרצון.

וכך כותב מורנו ורבנו הרב חרל"פ במי מרום על סדר התפילה "והיה אם שמוע תשמעו", אומרת הגמרא בברכות, כאן בעושים רצונו של מקום, כאן באין עושים רצונו של מקום. והיה אם שמוע תשמעו זה "עושים רצונו של מקום". הגמרא שואלת, אבל מה כתוב בהמשך "ואספת דגנך ותרושך ויצהרך". אולם הרי אם עושים רצונו של מקום נאמרה בנו הנבואה "ועמדו זרים ורעו צאנכם"! מדוע בזמן שעושים רצונו של מקום אנחנו צריכים לאסוף לבדנו את דגננו תרושנו ויצהרנו? הגמרא בברכות והתוספות שם מדברים על זה. אומר הרב חרל"פ, מה זה "עושים רצונו של מקום"? לא שעושים את מה שהוא ציוה, את מה שהוא דיבר, אלא עושים גם את מה שלא כתוב במפורש אבל אנחנו יודעים שאם נעשה אותו יהיו "אמרנו לרצון לפני אדון כל". זה נקרא עושים רצונו של מקום. אומר הרב חרל"פ, והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום, כשנזהרים במה שהקב"ה מצווה זה מדרגה עצומה אבל זה עדיין לא נקרא עושים רצונו של מקום. רק כשעושים את רצונו בלי ציווי אזי "ועמדו זרים ורעו צאנכם". כשעושים את מה שהקב"ה מצווה זה מדרגה עצומה אבל לא על זה יש את ההבטחה, ולכן כתוב שם "ואספת דגנך וכו'".

"לעשות רצונך אלוקי חפצתי", דוד המלך. לעשות רצונך אלוקי חפצתי. לא רק לעשות את הציווי, אלא שנדע להשכיל מתוך מה שכן כתוב מה לעשות במקרים שלא כתובים. לדעת מה עושה נחת רוח לפני המקום. שנזכה לעשות את רצון הקב"ה תמיד.

שבת שלום ומבורך!